

FACTSHEET

- Spelen London 2012 als aanjager voor sportdeelname – 26 / 01 / 2012

London 2012 als aanjager voor sport en gezondheid

'It is the mutual desire of the IOC, the City and the NOC that the Games must be organized in the best possible manner (...), and that the Games leave a positive legacy for the City and the Host Country', aldus het 'host city contract' van Londen 2012 (IOC 2005). Men wil in het Verenigd Koninkrijk goed georganiseerde en memorabele Spelen organiseren, en bovendien Spelen die iets blijvends betekenen voor het land en voor de stad.

In dat kader ziet men onder andere als positieve nalatenschap van de Spelen van 2012 dat meer Britten fysiek actief worden (DCMS 2010). Vooral door de nationale overheid in het Verenigd Koninkrijk wordt hierop ingezet. Dat is hard nodig ook, want het aandeel personen met overgewicht in het Verenigd Koninkrijk behoort tot één van de hoogste van Europa (Eurostat 2011). De gevolgen van overgewicht laten zich economisch vertalen. Overgewicht kost het land jaarlijks ruim twee miljard euro (Girginov & Hills 2010).

Parallel Verenigd Koninkrijk en Nederland

Het streven van de Engelse overheid om via '2012' meer mensen te laten sporten en bewegen, kent een duidelijke parallel met de situatie in Nederland. Het verhogen van het aandeel sporters is ook één van de speerpunten van Olympisch Vuur 2028. In het streven naar een vitale samenleving wordt beoogd om het aandeel sporters te verhogen, van 65 procent (in 2007) naar 75 procent in 2016 (Olympisch Vuur/NOC*NSF 2009, NOC*NSF 2011a). Het verschil tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland is uiteraard dat Londen de organisatierechten van de Spelen verworven heeft en Nederland (nog) geen bid heeft uitgebracht. Verwachte positieve effecten op de sportdeelname vormen een veel gehoord argument om te investeren in sportevenementen, ook in Nederland (zie kader). De rijksoverheid zet daar ook nadrukkelijk op in en verwacht van evenementen dat die positieve maatschappelijke effecten genereren (Ministerie van VWS 2011).

Aanjaagfunctie van topsportevenementen

"... Daarnaast hoopt sportwethouder Antoinette Laan dat het evenement [World Ports Classic; red.] een vliegwieleffect heeft, zodat meer Rotterdammers gaan sporten ..." (De Volkskrant, 2011).

Rotterdams raadslid Nourdin el Ouali over de Youth Olympic Games in 2018 of 2022: *"Bovendien kan het evenement ook een motor vormen om meer Rotterdamse jongeren aan het sporten te krijgen"* (Megastad FM 2011)

Wethouder Sport Amsterdam Eric van der Burg over het EK Atletiek, 2006: *"Dit evenement betekent een belangrijke impuls voor (...) breedtesport in Amsterdam."* (NOS 2011)

Doelstellingen Verenigd Koninkrijk

De Engelse nationale overheid heeft zich twee doelen gesteld ten aanzien van het bevorderen van sporten en bewegen middels de Spelen van 2012, één voor het bewegen en één voor de sportdeelname. Het ene doel is om in 2012/2013 ten opzichte van 2007/2008 één miljoen extra personen van zestien jaar en ouder meer te laten bewegen (DCMS 2010). Het Department for Culture Media and Sport (DCMS) en het Department of Health zijn verantwoordelijk voor de realisatie hiervan. Het andere doel is om in de periode 2007/2008-2012/2013 één miljoen extra personen van zestien jaar en ouder aan te zetten tot frequente en matig intensieve sportdeelname (Sport England 2008). Het gaat om een groei van 6,8 naar 7,8 miljoen sporters (+15%).¹ Voor dit doel is Sport England verantwoordelijk en rapporteert aan DCMS. Sport England werkt hierbij nauw samen met de 46 Britse sportbonden (NAO 2010).

Niet eerder legde een gastland van de Olympische en Paralympische Spelen zich een dergelijke concrete doelstelling op (o.a. Weed et al. 2009; De Giorgio et al. 2009). In het bid voor 2012 werd al benadrukt dat de Spelen van 2012 'benut' zouden worden om sporten en bewegen te bevorderen. Coalter (2004) merkte destijds op dat het een ambitieus doel is om de Spelen van 2012 in te zetten in de strijd tegen bewegingsarmoede (zie ook onderstaand kader).

'This is the most ambitious project in the history of the Olympic Games in terms of both its scope and level of change, as, in order to be implemented successfully, it has to address not only people's behaviour but also deeply rooted social structures and relations' (Girginov & Hills 2010)

Interventies Verenigd Koninkrijk

Hoeksteen van het Engelse sportstimuleringsbeleid is het project Places People Play. Met dit project is een overheidsinvestering van 158 miljoen euro gemoeid.² De investering is met name gericht op verbetering van het sportaanbod, in Londen en de rest van het land. Voorbeelden zijn de opwaardering van duizend lokale sportverenigingen en –faciliteiten, investeringen in iconische sportfaciliteiten en het werven, trainen en inzetten van 40.000 sportleiders voor het begeleiden van breedtesportactiviteiten. Binnen elk aspect van dit project is er aandacht voor de gehandicaptensport.

Naast Places People Play kunnen de School Games gezien worden als het tweede grote project dat tot doel heeft de sportdeelname (onder de jeugd) te verhogen. Ook gehandicaptensport maakt onderdeel van dit project uit. De School Games - met een nadrukkelijk competitief element - kennen vier niveaus (Grant Thornton et al. 2011). Er vinden wedstrijden plaats binnen scholen (niveau 1) en tussen scholen (niveau 2). Daarnaast zijn er landelijke sportfestivals (niveau 3) en kunnen de besten in mei 2012 deelnemen aan sportwedstrijden tijdens een nationaal evenement op het Olympic Park (niveau 4).

Sport England financiert programma's van sportbonden om de deelname aan de betreffende sporten te verhogen. Hiervoor zijn concrete afspraken met betrekking tot ledengroei per bond gemaakt. Bonden die niet aan de afgesproken resultaten voldoen, worden hier op afgerekend: eerder verstrekte subsidies worden ingetrokken of additionele subsidie worden verstrekt.

Voorlopige opbrengsten Verenigd Koninkrijk

Onderzoek van Sport England in 2011 wijst uit dat het niveau van sportdeelname sinds 2007 nog nauwelijks is gestegen. Het aantal sporters is sinds 2007 weliswaar toegenomen met ruim 100.000 personen (figuur 1), maar

¹ Het Verenigd Koninkrijk telt ongeveer 62 miljoen inwoners.

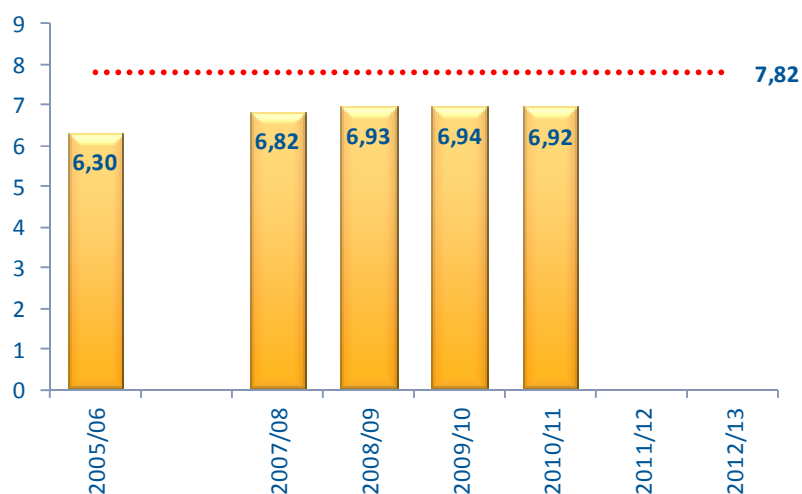
² Voor nadere informatie over Places People Play, zie o.a.

http://www.culture.gov.uk/images/publications/201210_Legacy_Publication.pdf

het is het gevolg van bevolkingsgroei. Het aandeel sporters is constant (ruim 16%).³ Ook voor Londen geldt dat de deelname sinds 2007 stabiel is gebleven.

De deelname aan de vijf grootste sporten (cricket, rugby union, rugby league, tennis en voetbal) is sinds 2007 afgenomen. Fietsen/wielrennen, hardlopen en netball (vergelijkbaar met korfbal) worden wel gekenmerkt door stijgende deelnamecijfers (Sport England 2011b). Deze laatstgenoemde sporten krijgen, vanwege bewezen effectiviteit, additionele middelen voor het verhogen van de sportdeelname.

Figuur 1: Ontwikkeling aantal sporters van zestien jaar en ouder (minstens drie maal per week, 30 minuten, matig intensief (de gestippelde rode lijn in de figuur geeft de doelstelling ten aanzien van sportdeelname in 2012/2013 weer)

Bron: Sport England (2011a)

Ten aanzien van de zwemsport kan er een les getrokken worden. Het 'Free Swimming Programme' had tot doel niet-sporters of incidentele sporters te stimuleren om (vaker) te gaan zwemmen. Personen jonger dan zestien jaar en ouder dan 60 werden in de gelegenheid gesteld gratis te zwemmen. Dit heeft inderdaad geleid tot miljoenen extra bezoeken aan zwembaden (PricewaterhouseCoopers 2010). Het leidde echter niet tot een substantiële groei van het aantal zwemmers. De extra bezoeken betroffen zwemmers die al regelmatig zwommen. De les die men leerde was dat een lagere prijsstelling nog geen garantie vormt voor een toename van vraag. Mede naar aanleiding van deze ervaringen doet Sport England thans nader onderzoek naar de groeipotentie per sporttak.

Van de 23.000 lagere en middelbare scholen heeft 28 procent zich aangemeld voor de School Games (The Guardian 2011a). Deskundigen geven aan dat de animo verder zal groeien als er op een lange termijn strategie voor sporten op school wordt ingezet. Die lange termijn planning staat op het spel omdat er plannen zijn om op dit project te bezuinigen. Van de scholen die zich niet hebben aangemeld kan niet zonder meer worden gezegd dat er daar geen interesse voor de School Games is. Aan praktische randvoorwaarden voor deelname aan de School Games – zoals gebrek aan begeleiding, sportfaciliteiten en mogelijkheden om kinderen te vervoeren naar het sportveld – kan niet altijd voldaan worden.

³ Het aandeel sporters blijkt onder 55-plussers te dalen, terwijl het deelnamecijfers van de groep 16-34 jaar en 35-54 jaar ongeveer gelijk blijft. Daarnaast neemt de deelname aan sport iets toe bij personen afkomstig uit hogere sociaal-economische statusgroepen en neemt iets af bij de groep met een relatief lage sociaal-economische status (Sport England 2011a).

Toekomst in het Verenigd Koninkrijk

De resultaten vóórdat de Spelen zijn begonnen, zijn nog niet heel bemoedigend. Hoewel de Spelen wel tot hogere budgetten voor dit onderwerp hebben geleid en tot meer politieke aandacht, lijken de gestelde streefdoelen nog veraf. Hoeveel slechter (of beter) de situatie zou zijn geweest zonder de additionele projecten van 'London 2012' is overigens niet gemakkelijk aan te geven.

De Sport Working Group van het Centre for Social Justice - een groep van sportexperts uit het Verenigd Koninkrijk - heeft zich openlijk afgevraagd of de gekozen strategie de meest optimale is geweest (De Giorgio et al. 2011). De wijze van samenwerking met bonden is misschien niet zo logisch als zij lijkt. Zij wijzen ook op het feit dat tot heden niet duidelijk is hoe de gelden door de bonden besteed zijn.⁴

Nadat begin 2011 de nationale overheid al afstand genomen had van het doel ten aanzien van de verhoging van de sportdeelname is dit begin 2012 geformaliseerd (The Guardian 2011b; Sport England 2012). Het doel ten aanzien van meer sporten is derhalve definitief van de baan. Er wordt meer accent gelegd op de jeugd: de nieuwe Youth Sport Strategy is gericht op de groep 14-25 jaar omdat daar een hoge drop-out plaatsvindt. Onderdeel van dit plan is onder meer het leggen van sterke verbindingen tussen middelbare scholen en sportverenigingen.

Reflectie: betekenis voor het Nederlandse project

De door de Britse overheid gewenste groei van de sportdeelname aan de hand van het momentum van 2012 ligt er niet om. Het (sport-)gedrag van burgers laat zich niet gemakkelijk sturen, en voor zover hier sturing in is aan te brengen, vergt dat de inzet van veel partijen en een lange adem (zie 'Verder lezen 1').

In dit licht mag eigenlijk niet verwacht worden dat van een kortdurend sportevenement of topsportsucces op zichzelf voldoende kracht uit gaat om structurele gedragsveranderingen bij burgers te bewerkstelligen. Deze argumentatie is gebaseerd op de gedachte dat kijken naar topsport(eventenementen) mensen aanzet zelf actief te gaan sporten en bewegen (Van Bottenburg et al. 2011). Dit wordt ook wel aangeduid als 'demonstration effect' (Weed 2009) of 'trickle-down effect' (zie 'Verder lezen 2'). De gewenste positieve effecten op de sportdeelname worden in de praktijk echter zelden bereikt. Onderzoek van Weed et al. (2009) wijst uit dat vooral wordt bereikt dat mensen die al sporten, meer gaan sporten (eventueel overstappen naar een andere sporttak). Over het algemeen is er echter een (te) grote spanning tussen de snelheid waarmee media-aandacht rondom het evenement weer vervliegt, en de traagheid waarmee gedragsverandering tot stand komt.

⁴ Deze kennis is eind 2011 versnipperd over verschillende documenten van account managers van Sport England waardoor – ook binnen deze organisatie – een goed overzicht van interventies (en derhalve van best en worst practices) ontbreekt.

De kans op een hoger niveau van sportdeelname stijgt echter aanzienlijk als het evenement of topsport succes is ingebed in een aaneenschakeling van gebeurtenissen - een keten van gerichte prikkels en activiteiten - en als er sprake is van flankerend beleid gericht op de activatie en toerusting van relevante partners, zoals bij het WK Tafeltennis in Rotterdam in 2011 (Zie 'Verder lezen 2').

Veel interventies in het Verenigd Koninkrijk zijn bovendien gericht op het aanpassen van het sportaanbod. Beter zou zijn om het stimuleren van sport meer vraaggericht te laten plaatsvinden. Daarbij dient meer rekening te worden gehouden met de persoonlijke interesses van niet-sporters (plezier, gezondheid) en van ongebonden sporters, en met de rol van de sociale omgeving (netwerken, peers). Meer aandacht voor de vraagzijde dient echter niet ten koste te gaan van focus op het aanbod. In een regio waar onvoldoende capaciteit is (wachlijsten) om een sporttak te beoefenen is vraagstimulering niet efficiënt.

De kracht van topsport(eventen) is gelegen in het grote (media)bereik, in de mogelijkheid om tot de verbeelding te spreken, en om door topsport ook andere resultaten te boeken (verbondenheid, economisch gewin, ruimtelijke planning). Topsportevenementen kunnen ertoe bijdragen dat partijen – overheden, sponsors, overige organisaties – willen investeren in de sport, ook in de breedtesport. Een piramide immers, bouw je niet zonder een solide basis. Steden als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag realiseren zich dat en investeren – met de Spelen als lonkend vergezicht - in de sportinfrastructuur van hun stad en dragen zo indirect bij aan een sportdeelnamebeleid (Hoekman & Gijsbers 2010). Langs die – indirecte – weg profiteert de breedtesport van topsportevenementen. Afhankelijk van de kwaliteit van het flankerende beleid kán dat betekenen dat er ook meer mensen gaan sporten, maar de ervaringen in het Verenigd Koninkrijk leren dat een dergelijk effect zich niet spontaan voltrekt (o.a. Stolwijk et al. 2011).

Verder lezen 1: achtergronden van niet-sporten

Over kenmerken en motieven van niet-sporters is veel geschreven. De sportdeelname is gedemocratiseerd, maar sociale verschillen blijken tamelijk hardnekkig (o.a. De Haan & Breedveld 2000; Hover et al. 2010; Elling 2011). Dit ziet men zowel in Nederland als in het buitenland. Sociaal-economische en historische factoren blijken bepalend voor verschillen in sportdeelname tussen Europese landen (Scheerder et al. 2011). Nog steeds geldt dat er een hoger aandeel sporters gevonden wordt onder hogere sociale lagen dan onder lager opgeleiden c.q. mensen met lagere inkomens. Prijs en afstand tot accommodaties zijn zelden redenen voor mensen om niet aan sport te doen. Tevens blijkt in Nederland dat onder 'drukke' mensen de sportdeelname hoger is dan onder minder drukke mensen (Breedveld & Mulleneers 2011). Dat geeft weer dat 'geen tijd hebben om te sporten' beter geduid kan worden door een te lage prioriteit ten aanzien van sport in vergelijking met andere activiteiten.

Sporters sporten vooral omdat zij er op hun eigen manier plezier aan ontleen en/of omdat zij beseffen dat het positief bijdraagt aan de fysieke en mentale gezondheid en daarmee aan de kwaliteit van leven. Sporten is echter geenszins vanzelfsprekend. Het is tijdrovend en kost energie, en concurreert met andere, leuke en/of nuttige

activiteiten. De gezondheidswinst door sport volgt niet zelden pas jaren later. Om die reden hoeft het niet te verbazen dat zo'n 15 procent van de Nederlandse bevolking aangeeft sport wel leuk te vinden, maar toch niet te sporten (Van den Dool et al. 2008). Sport is gemakkelijk te laten. Het aanbod – verenigingen, zwembaden, ijsbanen – sluit niet altijd aan bij de vraag, ziet zich geconfronteerd met capaciteitsproblemen (wachlijsten), en is niet in staat of gewend om in te spelen op de noden van nieuwe doelgroepen (ouderen, etnische minderheden). De sportparticipatie ligt bovendien al hoog in Nederland, ook Europees gezien. Die deelname verder te verhogen is zeker niet onmogelijk, maar zal een lange termijn aanpak vergen en de gecoördineerde inzet van een groot aantal partijen (ouders, sportaanbieders, overheden, scholen, media, verzekeraars en werkgevers).

Verder lezen 2: de zoektocht naar evidentie voor 'demonstratie-effect' in Nederland

De argumentatie om te verwachten dat sportevenementen de sportdeelname stimuleren is gebaseerd op de gedachte dat kijken naar topsport(evenementen) mensen aanzet zelf actief te gaan sporten en bewegen (Van Bottenburg et al. 2011). Dit wordt ook wel aangeduid als 'demonstration effect' (Weed 2009) of 'trickle-down effect'. Ook wordt wel gesproken van de 'aanjaagfunctie' of de 'inspiratiewaarde' van topsport. In navolging van Pierre de Coubertin gaat het Internationaal Olympisch Comité (IOC) uit van de zogenaamde 'double pyramid theory'. Volgens deze theorie brengen sportbeoefenaars enkele Olympische kampioenen voort (de aanvoerfunctie van de breedtesport), terwijl deze kampioenen door hun rolmodel weer mensen stimuleren om te gaan sporten (de aanjaagfunctie van de topsport) (Van Bottenburg 2003).

Bij de studie van de aanjaagfunctie van topsportevenementen in Nederland zijn twee aspecten relevant: vindt het evenement plaats in Nederland en/of leveren Nederlandse atleten een goede prestatie? De literatuur lijkt uit te wijzen dat de aanjaagfunctie van een topsportevenement in het buitenland zonder sportsucces van atleten van eigen bodem minder krachtig is dan wanneer het evenement in eigen land plaatsvindt en de sporters uit eigen land sportief excelleren. Op basis van deze twee aspecten ontstaan er vier situaties waarbij de aanjaagfunctie van topsport zich kan voordoen (zie kader).

Classificatie van situaties waar de aanjaagfunctie van topsport zich kan voordoen:

1. Nederlands succes bij topsportevenement in het buitenland (het goud van Nicolien Sauerbreij in Vancouver in 2010).
2. Nederlands succes bij topsportevenement in eigen land (het goud van de Nederlandse mannen bij het WK Hockey in Utrecht in 1998).
3. Geen uitgesproken Nederlands succes bij topsportevenement in het buitenland (het WK Turnen in Tokio in 2011).
4. Geen uitgesproken Nederlands succes bij topsportevenement in eigen land (het WK Tafeltennis in Rotterdam in 2011).

Nederlandse bewijsvoering demonstratie-effect

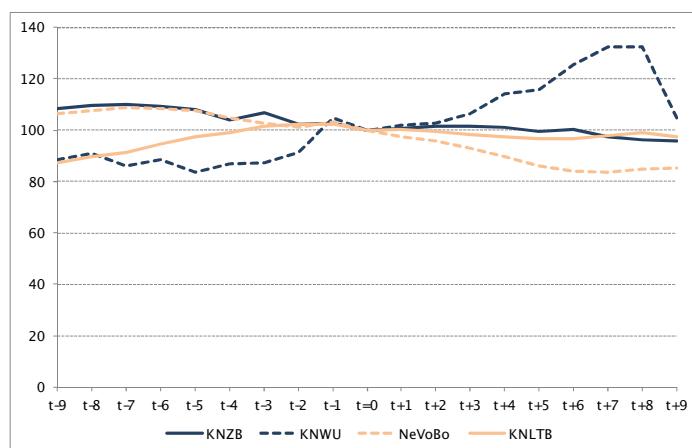
In de praktijk blijkt dat er weinig bewijs is voor de veronderstelde aanjaagfunctie of demonstratie-effecten. Van Bottenburg (2003) vond een beperkt aantal aansprekende kampioenschappen die leidden tot een stijging van het aantal verenigingsleden, waarbij deze ledentoeename sterker was dan de voorafgaande ledengroei, sterker dan de gemiddelde ledenstijging in de overige takken van sport, en sterker dan de groei in andere landen zonder kampioenschap. Dit werd vastgesteld voor judo na het eerste wereldkampioenschap van Anton Geesink in Parijs in 1961, voor hockey na de organisatie van de wereldkampioenschappen in eigen land in 1998 voor zowel mannen als vrouwen (waarin de mannen goud wonnen en de vrouwen zilver), en voor darts na de overwinningen van Raymond van Barneveld in de World Championship van 1998 en 1999. Deze bevindingen tonen aan dat een 'trickle-down effect' zich kan voordoen. Die mogelijkheid is er vooral bij relatief nieuwe sporten die nog weinig bekendheid genieten, en voor sporten met een goede organisatie en infrastructuur (Van Bottenburg et al. 2011).

Een meerderheid van het empirisch onderzoek naar dit effect komt evenwel tot andere conclusies. De grote schaatssuccessen van Ard Schenk en Kees Verkerk, de Touroverwinningen van Jan Janssens en Joop

Zoetemelk, het Europees kampioenschap van het Nederlands voetbalelftal, de Wimbledon-overwinning van Richard Krajicek en de gouden medailles van Ellen van Langen, Nico Rienks en Ronald Florijn, Yvonne van Gennip, Inge de Bruijn, Pieter van den Hoogenband en de volleybal- en waterpoloteams leidden geen van alle tot een ledentoeename van de betreffende sportbonden die sterker was dan voorheen.

In figuur 2 is de ontwikkeling van vier sportbonden weergegeven die in 1996 en 2000 Nederlands topsportsucces behaalden (allen bij buitenlandse evenementen). Het betreft de prestaties van de Nederlandse zwimmers bij de Olympische Spelen in 2000 (met name Inge de Bruijn en Pieter van den Hoogenband), de prestaties van Leontien van Moorsel bij de Olympische Spelen in 2000, de prestatie van de Nederlandse volleyballers tijdens de Olympische Spelen in Atlanta in 1996 en de winst van Wimbledon van Richard Krajicek in 1996. Het jaar waarin de prestatie is geleverd is in de figuur opgenomen bij t=0. Het jaar voorafgaand aan het succes is aangegeven als t-1 en het jaar na de geleverde prestatie als t+1, et cetera.

Figuur 2 Ontwikkeling ledentallen KNZB, KNWU, NeVoBo en KNLTB voor en na topsportsucces (KNZB: Sydney 2000, KNWU: Sydney 2000, NeVoBo: Atlanta 1996 en KNLTB: Wimbledon 1996), in indexcijfers (basisjaar KNZB = 2000, KNWU = 2000, NeVoBo = 1996 en KNLTB = 1996)

Bron: NOC*NSF, bewerking Mulier Instituut

Voor de KNZB en de KNLTB geldt dat de ontwikkeling van de ledentallen na het topsportsucces niet veel afwijkt van de periode daarvoor. Het aantal georganiseerde volleyballers nam na 1996 na het succes bij de Spelen in Atlanta zelfs af. Voor 1996 was er ook al sprake van lichte krimp bij die bond. Het ledental van de KNWU is na de medailles van Leontien van Moorsel in Sydney in 2000 gegroeid. Ook vóór 2000 groeide het ledental van de KNWU al gestaag. Negen jaar na dato is er echter sprake van een opvallende afname van leden van deze sportbond.

Een actueler voorbeeld betreft de tourstart in Rotterdam in 2010 (Le Grand Départ Rotterdam 2010) die is door de gemeente Rotterdam aangegrepen is om bewegen (fietsgebruik) in de gemeente te stimuleren.⁵ In dit kader is ook geïnvesteerd in fietspaden en –stallingen. Onderzoek van de gemeente Rotterdam wijst uit dat het fietsgebruik door Rotterdammers tussen 2010 en 2011 is gegroeid van 47 procent naar 53 procent (De Graaf 2011). In hoeverre de tourstart hieraan daadwerkelijk heeft bijgedragen is niet met zekerheid vast te stellen. De toekomst zal bovendien moeten uitwijzen of dit effect ook beklijft.

Een ander voorbeeld is de wijze waarop de Nederlandse Tafeltennisbond het WK tafeltennis (in mei 2011 in Rotterdam) heeft aangewend om meer Nederlanders te binden aan de tafeltennissport. Daarvoor is door de bond een breedtesportcampagne geïnitieerd. In dat kader is onder andere een trainster aangesteld die op Lekker Fit scholen in Rotterdam clinics heeft verzorgd. Dat heeft geresulteerd in twee nieuwe schoolsportverenigingen. Ook

⁵ Van donderdag 1 tot zondag 4 juli 2010 streek de Tourkaravaan in Rotterdam neer. Op donderdag was er de ploegenpresentatie. Op vrijdag vonden evenementen plaats op het parcours van de proloog. Op zaterdag 3 juli is de proloog gereden en op zondag vertrok het peloton uit de Maasstad.

is het aantal jeugdleden in Rotterdam sinds haar aanstelling gestegen met 25 procent (periode januari 2010 - september 2011) (NTTB 2011). Op nationale schaal is het eind 2011 nog onduidelijk hoe de (georganiseerde) deelname aan tafeltennis op nationaal niveau zich heeft ontwikkeld.

Van andere grote sportevenementen, waaronder de start van de Giro in Groningen in 2002 en van de Vuelta in Assen in 2009 is niet bekend of dit ook heeft geleid tot een hogere sportdeelname.

Internationale bewijsvoering demonstratie-effect

Er is niet veel internationaal onderzoek voorhanden dat een goed beeld geeft van het effect van de Olympische Spelen op de sportdeelname in het gastland. Een van de uitzonderingen daarop is een studie naar aanleiding van de Spelen in Sydney in 2000. Uit die studie blijkt dat in het jaar na de Spelen de deelname aan zeven Olympische sporten bescheiden groeide en dat er bij negen sporten sprake was van een afname van de participatie. Voor de niet-olympische sporten was er een vergelijkbare ontwikkeling van plussen en minnen (Veal 2003 in: Coalter 2004). De algemene conclusie van het Australisch onderzoek van Veal (2003) is dat de resultaten niet eenduidig zijn en dat het niet eenvoudig is om ontwikkelingen op het vlak van sportdeelname in verband met de Spelen te brengen.

Onderzoek van Weed et al. (2009) naar effecten van topsportevenementen op het deelnameniveau van de breedtesport wijst uit dat dit effect kán optreden, onder voorwaarde dat er lokale relevantie is (evenement in eigen land of winnaar uit eigen land). Een andere voorwaarde is het ontwikkelen van beleid om afgeleide doelen van het topsportevenement te verwezenlijken (zie ook Van Bottenburg 2011). Ook het organiseren van weldoordachte 'side events' kan gezien worden als een instrument om de (top)sport voor personen 'dichterbij te brengen'. Weed (2009) wijst erop dat de topsportevenementen vooral effect hebben op mensen die al aan sport doen of deden. In voorkomende gevallen voeren die hun sportfrequentie op of stimuleert het evenement hen kennis te maken met een andere sport. De groep personen die niet sport en dat ook nooit eerder deed blijkt door de organisatie van een topsportevenement met aanvullende activiteiten niet of nauwelijks tot sportparticipatie te verleiden. Overigens betreft dit een relatief kleine groep, omdat de meeste mensen ooit in hun leven wel eens aan sport hebben gedaan.

Literatuur

- Bottenburg, M. van (2002). De mythe ontmaskerd 5: het Ard-en-Keesie-effect. In: *SPORT Bestuur & Management*, jaargang 5, nr 5, oktober/november 2002. Nieuwegein: Arko Sports media.
- Bottenburg, M. van (2003). Top- en breedtesport: een siamese tweeling? In: Breedveld, K. (red). *Rapportage Sport 2003*, pp. 285-312. Den Haag: SCP.
- Bottenburg, M. van, Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S. & Romijn, D. (2011). *De maatschappelijke betekenis van topsport. Literatuurstudie in opdracht van het ministerie van VWS*. Utrecht: Universiteit Utrecht/Mulier Instituut.
- Breedveld, K., Molleman, G., Smits, F. & Reijgersberg, N. (2010). *Kennisagenda Sport 2011-2016*, 's-Hertogenbosch/ Den Haag: W.J.H. Mulier Instituut/ ZonMw.
- Breedveld, K. & Mulleneers, M. (2011). Geen tijd: smoes of realiteit? In: Elling, A. & Kemper, F. (red). *'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Verklaringen voor sportdeelname en inzichten in de leefwereld van niet-sporters*, pp. 57-74. 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Coalter, F. (2004). London 2012: a sustainable sporting legacy? In: Vigor, A. & Mean, M. (red). *After the goldrush: a sustainable Olympics for London*. London: ippr & Demos.
- DCMS (2010). *Plans for the legacy from the 2012 Olympic and Paralympic Games*. London: DCMS.
- Dool, R. van den, Meulen, R. van der & Breedveld, K. (2008). *Van 60 naar 75. Bouwstenen voor een beleid gericht op een hogere sportdeelname*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Elling, A. (2011). Inleiding. In: Elling, A. & Kemper, F. (red). *'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Verklaringen voor sportdeelname en inzichten in de leefwereld van niet-sporters*, pp. 13-26. 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Eurostat (2011). *Overweight and obesity - BMI statistics* (www-document). URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Overweight_and_obesity_-_BMI_statistics. Geraadpleegd op 5 december 2011.
- Girginov, V. & Hills, L. (2010). A sustainable sports legacy. Creating a link between the London Olympics and sports participation. In: Girginov, V. (red.). *The Olympics. A critical reader*. pp. 430-447. Londen: Routledge.
- Giorgio, M. de, Amaechi, J., Coalter, F. et al. (2011). *More than a game. Harnessing the power of sport to transform the lives of disadvantaged young people*. London: CSJ Sport Working Group.
- Graaf, P. De (2011). *Rotterdammers over het verkeer 2011. Resultaten uit de Omnibusenquête 2011*. Rotterdam: COS.
- Grant Thornton, Ecorys & Loughborough University (2011). *Report 1: Scope, research questions and data strategy. Meta-Evaluation of the Impacts and Legacy of the London 2012 Olympic Games and Paralympic Games*. London: Grant Thornton.
- Haan, J. de & Breedveld, K. (2000). *Trends en determinanten in de sport. Eerste resultaten uit het AVO 1999*. 's-Gravenhage: SCP.
- Hoekman, R., & Gijsbers, M. (2010). *Sport in collegeprogramma's: belangrijke bijzaak. Analyse van sport in collegeprogramma's gemeenten 2010-2014*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Hover, P., Romijn, D. & Breedveld, K. (2010). *Sportdeelname in cross nationaal perspectief. Benchmark sportdeelname op basis van de Eurobarometer 2010 en het International Social Survey Programme 2007*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- IOC (2005). *Host city contract. Games of the XXX Olympiad in 2012*. Lausanne: IOC.
- Megastad FM (2011a). *Olympische Jeugdspelen naar Rotterdam* (www-document). URL: <http://www.megastadfm.nl/sport.php?id=19230>. Geraadpleegd op 10 november 2011.

Ministerie van VWS (2011). *Beleidsbrief sport "Sport en Bewegen in Olympisch perspectief"*. Den Haag: Ministerie van VWS.

NAO (2010). *Increasing participation in sport*. London: NAO.

Olympisch Vuur/NOC*NSF (2009). *Olympisch Plan 2028. Heel Nederland naar Olympisch niveau. Plan van aanpak op hoofdlijnen*. Arnhem: Olympisch Vuur/NOC*NSF.

NOC*NSF (2011a). *Ambities en basisstrategieën Sportagenda 2016 (PowerPoint-presentatie)*. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF (2011b). *Fundament onder de olympische ambities. Sectorplan Sportonderzoek en -onderwijs 2011-2016*. Arnhem: NOC*NSF.

NOS (2011). *EK atletiek in 2016 in Amsterdam* (www-document). URL: <http://nos.nl/artikel/310186-ek-atletiek-in-2016-in-amsterdam.html>. Geraadpleegd op 5 november 2011.

NTTB (2011). *Sportbeleving door nieuwe verbindingen*. Zoetermeer: NTTB.

PricewaterhouseCoopers (2010). *Evaluation of the Impact of Free Swimming*. London: PricewaterhouseCoopers.

Scheerder, J., Vandermeersch, H., Tuyckom, C. van, Hoekman, H., Breedveld, K. & Vos, S. (2011). *Understanding the game. Sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations*. Leuven/Gent/s-Hertogenbosch: KUL/Hedera/W.J.H. Mulier Instituut.

Sport England (2008). *Sport England Strategy 2008-2011*. Londen: Sport England.

Sport England (2011a). *Sport participation factsheet: summary of results for England, APS 5*. Londen: Sport England.

Sport England (2011b). Press release 3 oktober 2011. Olympic gold medallists welcome sporting legacy investment boost. Londen: Sport England.

Sport England (2012). *Creating a sporting habit for life* (www-document). URL: http://www.sportengland.org/about_us/our_news/creating_a_sporting_habit_for.aspx. Geraadpleegd op 11 januari 2012.

Stolwijk, H., Renes, G. & Tiessen-Raaphorst, A. (2011). *Second opinion bij 'Verkenning Maatschappelijke Kosten en Baten van De Olympische Spelen en Paralympische Spelen 2028 in Nederland'*. Den Haag: CPB/PBL/SCP.

The Guardian (2011a). *School Olympics fiasco is new blow to 2012 legacy* (www-document). URL: <http://www.guardian.co.uk/education/2011/sep/24/school-games-olympics-legacy-2012>. Geraadpleegd op 26 september 2011.

The Guardian (2011b). *Jeremy Hunt admits London 2012 legacy targets will be scrapped* (www-document). URL: <http://www.guardian.co.uk/sport/2011/mar/28/jeremy-hunt-london-2012-legacy>. Geraadpleegd op 29 maart 2011.

UK Sport (2011). *The inspirational effect of major sporting events*. Londen/Sheffield: UK Sport/Sheffield Hallam University.

Volkskrant, de (2011). *World Ports Classic, wielerveest voor drie provincies* (www-document). URL: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2698/Sport/article/detail/3036560/2011/11/16/World-Ports-Classic-wielerveest-voor-drie-provincies.dhtml>. Geraadpleegd op 14 december 2011.

Weed, M., Coren, E. & Fiore, J. (2009). *A systematic review of the evidence base for developing a physical activity and health legacy from the London 2012 Olympic and Paralympic Games*. Canterbury: Canterbury Christ Church University (SPEAR).

Weed, M. (2009). *The potential of the demonstration effect to grow and sustain participation in sport*. Canterbury: Canterbury Christ Church University (SPEAR).

Toelichting: kennisimpuls in opbouwfase van het Olympisch Plan 2028

De stappen die in Nederland in het kader van het Olympisch Plan 2028 worden gezet om de organisatie van de Olympische en Paralympische Spelen in 2028 te organiseren zijn aangrijpingspunten om de samenleving naar een hoger plan te tillen. Er wordt gewerkt aan een verhoging van de deelname aan sport en bewegen, aan topprestaties en aan optimaal economisch rendement van sport. Olympisch Vuur 2028 is de coördinator van de uitvoering van het Olympisch Plan 2028.

In het Verenigd Koninkrijk is men Nederland wat betreft Olympische ervaring een stap voor. Amsterdam was in 1928 gastheer van de Olympische Spelen en in 1980 vonden de Paralympische Spelen in Arnhem plaats. Het Verenigd Koninkrijk maakt zich op om in 2012 voor de derde keer het evenement in Londen te realiseren (in 1908 en 1948 was de Engelse hoofdstad ook gastheer). In het Verenigd Koninkrijk worden de Olympische en Paralympische Spelen van 2012 niet georganiseerd omwille van het evenement zelf. De organisatie van de Spelen van 2012 en het werken aan de randvoorwaarden daarvoor zijn een middel om de kwaliteit van leven te verbeteren. Niet alleen in Londen, maar in het hele land. Het inzetten van een groot sportevenement om het land een duw in de juiste richting te geven is niet nieuw, maar Londen 2012 zet hier nog sterker op in dat voorgaande steden en landen waar de Olympische en Paralympische Spelen georganiseerd werden. De Olympische doelstellingen die de nationale overheid in het Verenigd Koninkrijk heeft opgesteld, vertonen gelijkenissen met de doelen van het Olympisch Plan 2028 (NOC*NSF 2009; DCMS 2010).

Omdat het Verenigd Koninkrijk ons op het vlak van Olympische ervaring een stap voor is en de doelen van de Engelsen sterk lijken op die van het Olympisch Plan 2028 heeft Olympisch Vuur 2028 besloten de ontwikkelingen rondom de Olympische en Paralympische Spelen in Londen in 2012 te volgen en te analyseren. Het Mulier Instituut treedt op als samenwerkingspartner. De vergaarde kennis wordt onder meer ontsloten via factsheets. Dit project zal positief bijdragen aan het welslagen van de ambities van Olympisch Vuur en vormt waardevolle input voor een kennisgestuurde beleidsvoering in de opbouwfase van het Olympisch Plan 2028. De informatie is daarnaast interessant voor diegenen op hoofdlijnen inzicht willen krijgen in Londen 2012.

Voorliggend factsheet gaat in op de Olympische en Paralympische Spelen 2012 als aanjager voor sportdeelname. De lezer die geïnteresseerd is in verdieping kan in de literatuurlijst inspiratie opdoen.

De volgende personen willen wij danken voor hun bijdrage aan deze factsheet:

- Annet Tiessen-Raaphorst
- Bob Heere
- Egbert Oldenboom
- Frank van Eekeren
- Hans Slender
- Ivo van Hilvoorde
- Jeroen Scheerder
- Jurryt van de Vooren
- Maarten van Bottenburg
- Mark van den Heuvel
- Nicolette van Veldhoven
- Peter Barendse
- Pieter Nieuwenhuis
- Pieter Verhoogt
- Rita van Driel
- Ruud Koning